

Llibre Miquel Puig

## L'ascensor avariàt

“En les ànimes de les persones, el raïm de la ira s'està omplint i es tornen pesades, llestes per a la verema”.

*El raïm de la ira*

John Steinbeck (1939)

Sol ser a finals d'any, quan es parla, escriu i debat sobre els Pressupostos de l'Estat, que apareix periòdicament el debat sobre l'increment del salari mínim interprofessional (SMI) i les previsibles conseqüències que pot tenir en el mercat laboral. Dues son de les més freqüents: que cal relacionar aquests augments amb la negociació col·lectiva i la productivitat, i que la mesura comportarà (segur, segons el Banc d'Espanya, BdE) la pèrdua de llocs de treball.

Cap de les dues afirmacions son certes tan bon punt es contrasten amb el què diuen les estadístiques anuals d'anys o dècades anteriors. La darrera vegada, fa un parell d'anys, quan el govern espanyol de coalició va incrementar fortament el SMI (més aviat el va actualitzar després d'anys de mantenir el mateix) i el BdE va augurar la pèrdua de 150.000 llocs de treball. Més aviat va ser el contrari, se'n van crear 130.000, cosa menys propagada per alguns mitjans.

Tanmateix, hi ha una altra afirmació que encara està més arrelada en la doctrina econòmica de molts acadèmics: salaris i productivitat estan relacionats: si la segona millora, tard o d'hora es trasllada als sous dels treballadors (avís: el tard pot ser una generació).

Doncs vet aquí que Miquel Puig ho nega i ho demostra abastament en el seu darrer llibre *Els salaris de la ira* (La Campana). Aquest economista i professor, amb llarga experiència en la gestió pública (amb un curt període a la multinacional Abertis) reprèn un dels temes recurrents a altres obres escrites per ell entre el 2013 i el 2015: *La sortida del laberint*, *La gran estafa*, *Un bon país no es un país “low cost”*. A aquests textos hi ha una constant: revisió de tesis

econòmiques dominants des de l'estadística, el rigor i un innat –i molt d'agair– sentit de la divulgació. Des d'aquells textos coneixíem, sobre tot, els efectes perversos del model de creixement basat en llocs de treball precaris, de baixa exigència formativa i escassa retribució. Ras i curt: un model basat en la captació de turisme massiu acaba sent incompatible amb el manteniment de l'Estat del benestar vigent.

## **Revisar els clàssics**

El nou llibre de Puig és aquesta vegada més a prop de l'assaig que els anteriors, una tesi personal (i de vegades apassionada) d'Economia política. És per això que hi ha freqüents referències als quatre grans teòrics liberals de l'economia del XVIII i XIX: Adam Smith, David Ricardo, John Stuart Mill i Alfred Marshall. Tots quatre son presents en les grans decisions polítiques preses fins aquest segle. Altra cosa és amb quina intenció. El que fa Miquel Puig es recordar-nos, de manera planera, la importància d'aquests quatre evangelistes (tan propers tots a la filosofia moral) i com ens han explicat al llarg de tres segles com es relacionen els tres elements bàsics de la producció: terra, capital i treball.

Però aquesta vegada Puig tria un dels elements menys estudiat singularment i no en relació amb els altres dos: el treball. I vet aquí les dues aportacions d'impacte: no hi ha hagut mai relació directe entre treball i productivitat. I amb xifres: entre el 1600 i el 1800 els salaris es varen mantenir estables, mentre la productivitat (primera i segona revolució industrial) augmentava el doble. Això permet encunyar l'expressió "Gran Glaciació Salarial". O sigui, l'ascensor (social) fa temps que està avariats. Tesi: l'evolució dels salaris està més vinculada a la quantitat de ma d'obra disponible en cada moment (relacionat amb taxa de fecunditat i d'immigració, sigui l'època que sigui).

Elements pel debat i, de passada, proposta perquè el món de l'opinió publicada revisi els tòpics que relacionen salaris i producció. Aquí hi haurà discrepàncies, segur, amb les tesi de Puig que rebutja una afirmació habitual: "La mecanització genera tants llocs de treball com els que destrueix"; i en proposa una de més dura de pair: "Com a la primera revolució industrial, la quarta la protagonitzaran els fills dels que estan perdent la feina". Es més: "un comptable no es reconverteix en cuiner si no, com a molt, en ajudant de cuina". Segona tesi: "la

productivitat no es pot mesurar individualment si no col·lectivament, atesa la divisió del treball”.

Ací és on apareix l'anàlisi dels efectes de la liberalització comercial, la innovació tecnològica, la deslocalització, la immigració que força la baixa salarial. Dades ben útils pel debat. La única posició de Miquel Puig és senzilla: el nou model ha creat molts més perdedors dels que és reconeixen.

Vinculat hi tenim la qüestió del salari mínim i la seva influència. Una dada curiosa: el 1963 s'estableix a Espanya el salari mínim de 60 pessetes dia, 1.800 pessetes al mes, que era el 25% del PIB per ocupat. ¿Ara es més o menys? ¡Fins al final de mandat de Mariano Rajoy, havia baixat al 14% del mateix càlcul! O sigui: per mantenir la proposta franquista constant, avui el SMI hauria de ser de 1.400€.

## **Desigualtat en front d'equitat**

*Els salaris de la ira* és un títol que ens porta quasi inconscientment a la novel·la de John Steinbeck *Las uvas de la ira*, publicada el 1939, en plena Gran Depressió, de la qual en va fer una pel·lícula John Ford el 1940 protagonitzada per Henry Fonda. En Puig no fa cap referència a aquests text i film en el seu llibre. Però és fàcil la relació d'una i altra obra –Puig és, a més, un bon vinater del Montsant—en la referència al raïm que acaba acotant el cap esperant la verema. Dur però eloqüent.

D'altra banda i un cop queda clar el paper dels salaris en l'evolució del creixement econòmic, amb l'amarga constatació de que la tendència es mantenir-lo al mínim possible i no pas relacionat amb la productivitat (cosa ben difícil de mesurar en els serveis) Miquel Puig assenyala que després dels Gloriosos 30 (1945-1975) ara els dos nous enemics de la classe treballadora son els rendistes i el grans gestors d'empreses amb sous a vegades 1.000 vegades superiors al dels seus empleats (McDonalds, per exemple).

Senyal de que Puig és ara regidor de l'ajuntament de Barcelona és la seva aportació, en xifres, del cas de l'explosió immobiliària de Barcelona, a la qual critica sense miraments. Un sol exemple: la renda mitjana d'un veí de Barcelona és un terç superior a la d'un veí de Saragossa... però si s'afegeix la despesa del lloguer, les rendes

s'igualen. El rendisme és, a parer de Puig, el nou enemic dels treballadors. Sense embuts.

És a la segona part del llibre on l'autor contrasta el seu primer Gran Glaciació Salarial amb el què hi ha ara: Gran Disparitat Salarial. Els apòstols del benefici col·lectiu del creixement sostingut diuen que avui els assalariats estan molt millor que abans.

Aquí caldria introduir una altra branca de la ciència econòmica que ha estat emergent les darreres dècades, l'economia conductiva o psicològica, tal com la descriu el premi Nobel -que patrocina el banc de Suècia- Richard Thaler. Mentre els de la satisfacció parlen de que “el que importa és el que tens i no el què tenen els altres”, els de l'àmbit del comportament adverteixen que “de fet ens importa el què tenim però també el què tenen els altres”. Que creixi el pastís pot alimentar millor a tothom, però com és distribueix també importa. Es a dir, la equitat segueix sent un valor en retrocés.

Conscient de que pot ser malinterpretat, Puig fa també cites de Thomas Piketty i el seu Capitalisme i ideologia, de qui accepta la descripció del nou repte mundial, el concepte de frontera, en sentit simbòlic, que ve a dir que l'Estat del benestar actual s'enfronta al dilema de o discriminar (la immigració) o desmantellar. En canvi, la solució de Piketty de l'impost universal sobre el patrimoni no convenç a Puig, que prefereix la política de rendes, combinar la solidaritat amb els refugiats i preservar els drets dels autòctons.

¿I com? No toca, perquè estem davant d'un llibre d'Economia política, no de política econòmica. Escrit sense Ira pecat capital que els escolàstics del segle XVI com Jerónimo de Ripalda descriuen com “*apetito de venganza desordenado*” i recomanen combatre'l amb mansuetud. ¿Més?

